

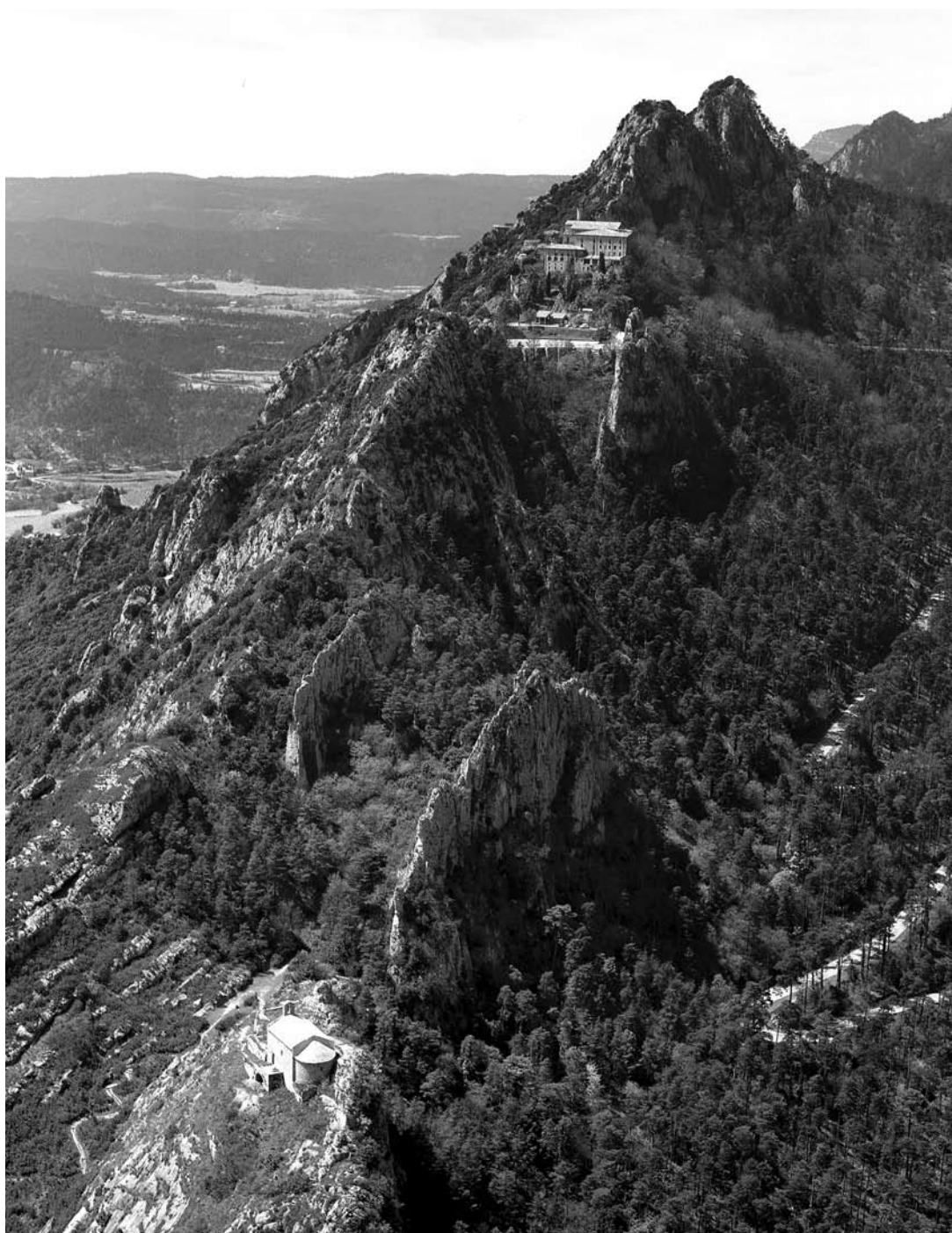
L'església de Sant Pere de Madrona.

La restauració de l'SPAL al segle XXI

L'església romànica d'una sola nau i absis semicircular de Sant Pere de Madrona està encimbellada en un cingle a l'extrem oriental de la serralada de Queralt i als peus del Santuari, que protegeix dels vents del nord la ciutat de Berga. Es tracta d'una església que data de mitjan segle XIII i que fou bastida damunt les restes de l'antic castell de Madrona, els orígens del qual es remunten al segle VII.

La darrera actuació duta a terme a Sant Pere de Madrona per part del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona es va iniciar fa gairebé una dècada. De fet, podem considerar que és a partir de la cessió de l'ús per part de la Diòcesi de Solsona a l'Ajuntament de Berga, materialitzada el 10 d'octubre de l'any 2002, que l'Ajuntament es fa càrrec del monument. La cessió de l'ús es va establir per un període de vint anys, i en el conveni de cessió, l'Ajuntament de Berga es va comprometre a promoure i gestionar les obres de restauració del temple i a aconseguir els ajuts per tal de realitzar-les. El mes de setembre de 2003, l'Ajuntament va adreçar-se a la Diputació per sol·licitar que aquesta administració de caràcter local portés a terme la restauració de l'església.

Panoràmica de la muntanya de Queralt, amb el santuari a dalt i l'església de Sant Pere de Madrona a baix. FOTO: PAISAJES ESPAÑOLES, ARXIU SPAL, DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 24.04.2009.

Vista aèria del lloc de Madrona, amb l'església al capdamunt. FOTO: PAISAJES ESPAÑOLES, ARXIU SPAL, DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 24.04.2009.

l'església per evitar l'avanç de la degradació a la que estava sotmesa pel pas del temps.

Les obres de restauració recents per part de l'SPAL

Els objectius bàsics de la recent intervenció en l'església van ser, d'una banda, evitar les humitats que es manifestaven a l'interior (tant les que es filtraven per la cara nord com les que provenien de la coberta), i de l'altra, augmentar la seguretat del lloc pel que fa a la protecció del mateix edifici i a la prevenció de riscos de les persones que el visiten.

Així, les obres que s'han realitzat darrerament a l'església han consistit en l'adequació del costerut camí d'accés, tot reomplint de terra alguns llocs puntuals del corriol que mena al cim, per tal de poder transportar el material. També, han comportat l'eliminació de les filtracions d'aigua a la façana nord, amb la incorporació d'un drenatge exterior que ha

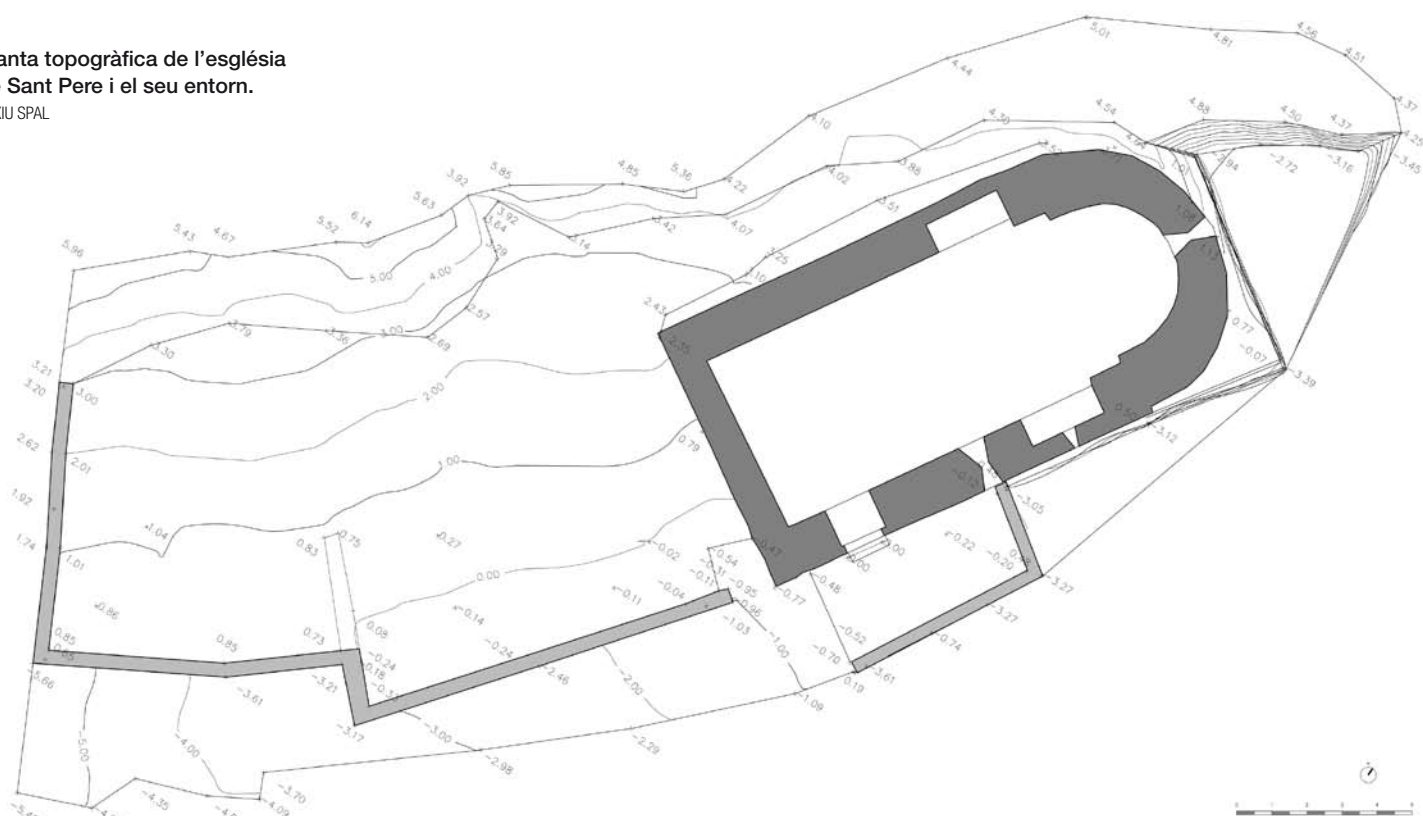
Els treballs endegats a partir de l'any 2004 van ser, per un costat, la realització dels estudis previs que, seguint la metodologia de restauració que empra l'SPAL, són necessaris per assolir el coneixement de l'element abans d'intervenir-hi. Aquests treballs

de coneixement de l'edifici, de la seva història i del seu entorn, són indispensables per definir els paràmetres i el marc amb els quals s'ha d'actuar en el monument. En el cas de Sant Pere de Madrona, aquests estudis van consistir en la investigació documental,

la recerca de paral·lelismes estilístics i el reconeixement de la fàbrica de l'edifici amb la finalitat de treure conclusions sobre la seva evolució constructiva. Per altra banda, i de manera paral·lela als estudis previs, es van dur a terme unes primeres obres a

Planta topogràfica de l'església de Sant Pere i el seu entorn.

ARXIU SPAL

permès conduir les aigües pluvials cap enfora de l'edifici, així com la reparació de les cobertes de l'absis i de la nau, el mal estat de les quals produïen encara més filtracions a l'interior de l'església. Finalment, es va construir una tanca a l'entorn de l'església i del cementiri vell, situat a ponent d'aquesta, per evitar els perills que comporta la ubicació topogràfica del monument al capdamunt d'un penya-segat.

Posteriorment a aquestes tasques de consolidació funcional de l'edifici, que van aturar els danys causats per agents meteorològics, es va realitzar una excavació arqueològica en extensió a l'interior del temple, ja que a partir de la documentació històrica s'intuïa la possible existència d'una fortificació a l'indret. Així va ser, doncs, que els treballs arqueològics van posar al descobert les restes de l'antic castell de Madrona, el qual va ser arrasat amb la construcció de l'església que actualment corona el cim. D'aquesta manera, la primera fase d'obres i estudis va permetre, a banda de consolidar i evitar la creixent degradació de l'edifici, conèixer les dades prèvies necessàries per poder plantejar una restauració adient de l'església.

El projecte d'intervenció

Les troballes de l'excavació arqueològica i la relació d'aquestes amb la documentació històrica consultada en diferents arxius, com també la confirmació que al subsòl de l'església hi ha les restes de l'antic castell de Madrona, configuren un escenari diferent a l'inicial pel que fa a la definició del projecte d'intervenció.

Una primera premissa per a la definició del projecte és l'ús al que es destinarà l'edifici. Qualsevol actuació en un edifici històric ha de tenir en compte l'ús al qual es vol dedicar, ja que un immoble que no s'utilitzi, des de la disciplina de la restauració monumental és un edifici mort. Cal garantir-ne l'ús per tal d'assegurar-ne la pervivència i el manteniment al llarg del temps, perquè d'aquesta manera pugui arribar a les generacions futures.

Actualment i fins abans de l'excavació arqueològica, l'ús de l'església ha estat cultural, amb la realització d'actes religiosos de manera puntual però regular. L'arrelament de l'església a la contrada, especialment als ciutadans de Berga, es reforça pel fet que cada any, a l'inici de l'estiu, s'hi fa l'aplec de Sant Pere, on

nombrosos veïns de la contrada i parroquians ascendeixen fins al cim per retre els honors al sant patró advocat de l'església.

A banda d'aquest ús que, gràcies a l'empenta de l'Ajuntament i a nombrosos veïns ha perdurat fins als nostres dies, la troballa feta en el decurs de les darreres excavacions portades a terme a l'interior de l'edifici obre un nou horitzó que fa replantejar els usos fins ara existents a l'edifici, i que ha de tenir en compte el projecte d'intervenció.

En converses amb l'Ajuntament, i atès que Berga compta amb un museu comarcal en funcionament que té una forta importància en la vida cultural de la ciutat, es va plantejar la possibilitat de poder deixar al descobert les restes arqueològiques de l'antic castell de Madrona, que havien aflorat per sota del paviment del temple, i fer-les visitables.

El repte del projecte, doncs, haurà de ser el fet que permeti compatibilitzar la contemplació de les restes d'època visigòtica aparegudes, com si d'una sala més del museu es tractés, amb la utilització tradicional que s'ha dut a terme fins als nostres dies d'aplec religiós i social a l'església per la diada de Sant Pere.

D'aquesta manera, el projecte plantejarà un paviment a l'interior de l'església, que d'una banda permeti l'ús i, de l'altra, la visió de les restes del castell. Un paviment que sigui fàcilment transportable fins al cim del cingle i que, a més, compleixi el requisit d'uns costos de manteniment i de neteja assolibles per la comunitat berguedana.

Inici de les obres de restauració de l'església de Sant Pere. Col·locació d'una tanca provisional en l'accés al temple.

FOTO: ANTONI RIUS, ARXIU SPAL, 08.03.2006.

Desmuntatge de la coberta de lloses de l'absis.

FOTO: ANTONI RIUS, ARXIU SPAL, 31.05.2006.

Procés de restauració de la coberta de l'absis.

FOTO: D. GALÍ, ARXIU SPAL, 14.06.2006.

A baix. La coberta de lloses de la nau, en finalitzar-ne la restauració.

FOTO: ANTONI RIUS, ARXIU SPAL, 30.11.2006.

Igualment, el projecte implicarà la il·luminació de l'interior de l'església per als dos usos que s'hi hauran de desenvolupar, fent que siguin compatibles entre elles les dues il·luminacions.

Com en totes les actuacions que es realitzen des del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, l'objectiu final de la restauració és que no es perdi el significat de l'arquitectura per part dels veïns i dels usuaris, que es preservi el document històric com a font de coneixement amb les noves dades que han aflorat durant el procés de la investigació, i que continuï l'ús del monument, una utilització que, a més de donar resposta a una necessitat social, no alteri aquells valors que li són inherents a la seva categoria monumental.

El projecte de restauració i adequació de l'església de Sant Pere de Madrona continuarà, doncs, aquests objectius i criteris d'intervenció en el patrimoni. Una manera d'actuar que en el Servei anomenem *Mètode SCCM* (en al·lusió a l'antic nom de Servei de Catalogació i Conservació de Monuments) i que al llarg de la vida de l'SPAL, de gairebé cent anys, ha fet que gaudeixi d'un reconeixement nacional i internacional en l'àmbit de la restauració monumental. Es tracta d'un valor afegit a les tasques de restauració i posada en valor del nostre patrimoni. Un valor afegit que els municipis de la província de Barcelona tenen al seu abast. Un valor afegit que col·loca el patrimoni arquitectònic d'un municipi en el lloc on ha d'estar. Aquesta és una part del suport municipal que en aquest àmbit de la restauració monumental els diferents ajuntaments poden obtenir gràcies a la col·laboració de la Diputació de Barcelona.

Joan Closa Pujabet

Arquitecte i cap del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona

